

**Сексуальні злочини та
симбіотичні стосунки:
наукове психоаналітичне
дослідження**

У виданні узагальнено досвід судово-психіатричної експертизи осіб, які вчинили сексуальні злочини. Новим для вітчизняного читача є підхід, що розглядає патологію сексуального потягу з психодинамічного погляду, що враховує не тільки особливості ранньої взаємодії із сімейним оточенням, а й роль інших аспектів соціалізації індивіда.

Автор показує доречність використання психоаналітичної методології в судово-психіатричній експертизі, наводячи приклад експертного висновку випробовуваного, обвинуваченого в педофільї.

Книга написана простою і доступною мовою і адресована широкому колу фахівців: медичним психологам, лікарям-психіатрам, психотерапевтам, неврологам, а також ординаторам і студентам, які освоюють профільні дисципліни.

КАРОЛА ЛЕНЕКЕ

СЕКСУАЛЬНІ ЗЛОЧИННИ ТА СИМБІОТИЧНІ СТОСУНКИ

НАУКОВЕ
ПСИХОАНАЛІТИЧНЕ
ДОСЛІДЖЕННЯ

Видавництво
«К Н Т»
Київ - 2024

УДК 159.9
Л 44

Переклад з англійської — Людмила Істюгова

Карола Ленеке

Л 44 Сексуальні злочини та симбіотичні стосунки: наукове психоаналітичне дослідження. / Карола Ленеке. — Київ: Видавництво «КНТ», 2024. — 294 с.

ISBN 978-611-01-3023-3

У виданні узагальнено досвід судово-психіатричної експертизи осіб, які вчинили сексуальні злочини. Новим для вітчизняного читача є підхід, що розглядає патологію сексуального потягу з психодинамічного погляду, що враховує не тільки особливості ранньої взаємодії із сімейним оточенням, а й роль інших аспектів соціалізації індивіда. Автор показує доречність використання психоаналітичної методології в судово-психіатричній експертизі, наводячи приклад експертного висновку випробовуваного, обвинуваченого в педофілії. Книга написана простою і доступною мовою і адресована широкому колу фахівців: медичним психологам, лікарям-психіатрам, психотерапевтам, неврологам, а також ординаторам і студентам, які освоюють профільні дисципліни.

УДК 159.9

ISBN 978-611-01-3023-3

© Карола Ленеке, 2024.
© Видавництво «КНТ», 2024.

Подяки

Я хочу подякувати видавництву «Академічний проект», яке підтримало переклад українською мовою моєї дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук. Крім того, я вдячна науковому керівникові, професору Т. І. Уйу, який упродовж багатьох років усіяко підтримував мою дослідницьку роботу. Я також перебуваю в неоплатному боргу перед колегою і другом Т. К. де Граафом, який пішов із життя, і разом із яким мені пощастило працювати й опублікувати деякі результати.

Написання подібної книжки на вузькоспеціалізовану тематику неможливе без висловлення слів вдячності всім тим, хто надихав і навчав мене. Без тих відомостей і довіри, які мені надали багато людей за 35 років моєї психотерапевтичної практики, я б ніколи не змогла вловити тих аспектів, які будуть викладені нижче.

Переклад цієї книги не зміг би здійснитися без ентузіазму, цілковитої віддачі й уважності мого друга й колеги доктора К. А. Лемешка. Йому я хочу висловити свою щирю подяку за представлення мене чудовим колегам з інституту психоаналізу.

Окремо хочеться подякувати доценту Д. В. Романову, завідувачу кафедри психіатрії, психотерапії та медичної психології державного медичного університету, за рецензування книги і мого висновку за результатами судової експертизи.

Присвячую синові Реймону, Олександрю, Юліусу, Маркусу, Матильді та Едріану.

26 жовтня 2020 р., м. Еде

Карола Ленеке

...Але заради тієї, напівзабутої,
Тієї, першої, – як не назви –
Тривоги, ніжності любові,
Що стала нашим світлом і захистом від злоби світу, –
невинно прихованою
Лампадою наших днів...

*Вільям Вордсворт (1770-1850) «Відлуння безсмертя
за спогадами раннього дитинства. Ода» (пер. Григорія
Кружкова)*

Розділ 1

Попереднє обговорення

1.1. Вступ

Поведінкою і внутрішнім світом осіб, які вчинили сексуальні злочини, цікавилася багато вчених. У Нідерландах і в інших країнах більша частина цих досліджень була спрямована на вивчення специфічних особистісних рис сексуальних злочинців і створення класифікації злочинів. У пошуках адекватних превентивних і захисних заходів проти подібного роду деліктів велика увага приділялася прогнозуванню рівня ризику і ймовірності рецидиву, а також дослідженням у сфері судової психіатрії, спрямованим на розробку швидких і ефективних методів лікування.

У середині 1980-х років у Північній Америці з'явилася теорія когнітивного навчання, яка зробила практичний внесок у розробку клінічних заходів впливу. Підхід «не лікувати, але контролювати» був також привнесений з Америки; він має на увазі, що «хороша, багатообіцяюча теорія» менш важлива порівняно з «багатообіцяючими заходами лікувального впливу». Акцент переноситься з «лікування» симптомів на контроль і управління симптоматичною поведінкою. У судовій психіатрії ця зміна сприяла розвитку директивних когнітивно-поведінкових методів лікування. Тенденція «вихлюпувати разом з водою і немовля» була характерною на етапі загаль-

ної «когнітивної наснаги», в результаті чого великий арсенал психоаналітичного знання і досвіду в галузі психодинамічної та системної психотерапевтичної експертизи був відтіснений, оскільки більше не відповідав загальноприйнятому стандарту. Зважаючи на надмірну однобокість, погляд на складну проблему стає редукаціоністським, захоплення класифікацією створює хибне враження про наукове підтвердження і надійність. Цей підхід цілком може бути взятий на озброєння політиками та управлінцями, але він не проливає світло на складність наявної проблеми.

На мою думку, поширені на сьогоднішній день методи лікування приділяють недостатньо уваги структурі особистості (або типу особистісної організації) сексуальних злочинців і середовищним факторам (обставинам життя). У багатьох лікувальних установах психіатричного профілю має місце нестача глибинних досліджень структури особистості та впливу середовища, які відіграють важливу роль у походженні злочинної поведінки. Глибоке розуміння становлення перверсної особистісної структури і зовнішніх обставин (специфічних середовищних чинників), що можуть призвести до злочинної поведінки, стало б важливим внеском у клінічну судово-психіатричну практику і, можливо, в розвиток стратегій лікування. Це дослідження пропонує деякі напрацювання для точки зору на проблему сексуальної злочинності та парафілії, що лежить в її основі, альтернативної теорії когнітивного навчання.

Згвалтування і сексуальні злочини з летальним результатом викликають широкий резонанс у суспільстві та засобах масової інформації. Коли відбувається подібне, громадськість бурхливо волає до радикальних репресивних заходів, як-от хімічна кастрація або довічне тюремне ув'язнення, особливо якщо стає відомо, що обвинуваченого раніше вже визна-

вали винним у скоєнні аналогічного сексуального злочину. Очевидно, що лікування таких осіб – це складне і комплексне завдання. Не так давно [нідерландські] законодавці визначили, що деякі сексуальні злочинці невинуваті й тому некурабельні. Для цієї категорії злочинців були створені спеціальні місця «тривалого перебування» (довічного утримання), такі як, наприклад, лікарня Вельдзіхт^[1]. К. де Раутер (De Rooter, 2003) та інші фахівці в галузі судово-психіатричної експертизи вважають цей захід передчасним. Їхнє недавнє дослідження показує, що лікувальні програми недостатньою мірою враховують різноманітність і складність цільової групи. У системі судово-психіатричних стаціонарів

Нідерландів, іменованій TBS^[2], не повною мірою використовуються науково обґрунтовані методики обстеження (наприклад, опитувальник PCL-R), які допомагають оцінити ризик рецидиву. Застосування цих інструментів покликане сприяти отриманню нових знань, завдяки яким може бути підвищена ефективність лікування. Д. Й. Ван Бейк (D. J. Van Beek, 1999) зробив внесок у розробку подібного інструменту 1999 року, запропонувавши використовувати аналіз почерку злочину під час психотерапевтичного лікування сексуально агресивних злочинців у лікарні ім. Г. ван дер Хувена [D. J. Van Beek, 1999]. Г. ван дер Хувена^[3]. Ця методика є чудовим діагностичним інструментом і цінним доповненням при оцінці ризику рецидиву сексуального злочину.

1.2 Постановка проблеми та окреслення напрямку дослідження

Нідерландська та міжнародна наукова література останніх десятиліть включає публікації, в яких біологічні аспекти протиставляються питанням виховання. Питання про те, зумовлені девіантні сексуальні вподобання біогенетичними аспектами або ж їхнє походження має соціально-психологічне коріння, зберігає свою актуальність довгі роки. Важливе дослідження в царині класифікації сексуальних злочинців здійснили Р. Найт і Р. Пренткі (Knight & Prentky, 1990). Дослідження біосоціальної теорії пізнання (Marshall & Barbaree, 1990) стали проривом у царині теоретичних засад аналізу ризику й оцінювання ймовірності рецидиву в сексуальних злочинців. Одна з їхніх гіпотез полягає в тому, що брак емоційної турботи в ранньому дитинстві, насильство в сім'ї та нестача дисципліни сприяють не тільки переживанню самотності дитиною, яка підростає, а й роблять її схильною до негативного впливу однолітків.

Етіологія сексуального (насильницького) правопорушення зумовлена багатьма чинниками. Надзвичайно важко виявити вирішальні чинники, оскільки існує безліч типів сексуальних злочинців, які є частиною гетерогенної групи. Неможливо вести мову про сексуальних злочинців загалом. Монокаузальний підхід більше не є достатнім для поведінкової науки. Актуальні наукові уявлення засновані на багатофакторній моделі. Інакше кажучи, необхідно брати до уваги широке коло чинників, які можуть призвести до розвитку перверсної особистості та бути причиною схильності індивіда до вчинення злочину. Біологічні чинники вказують на конституціо-

нальні дефекти, що є вірним у випадку чоловіків, наприклад, тих, що страждають на синдром Клайнфельтера. Пацієнти з цим захворюванням мають хромосомні аномалії (додаткову Х-хромосому), через які демонструють девіантну сексуальну поведінку. Соціокультурний (середовищний) вплив на становлення юнака, очевидно, також відіграє важливу роль. У своєму дослідженні Д. Фінкельхорн та І. Льюїс (Finkelhorn & Lewis, 1988) підкреслювали значення процесу соціалізації. Відповідно до їхніх висновків соціалізація хлопчиків передбачає значну потребу в перевазі, силі та здійсненні контролю над їхніми однолітками. Домінантність і сила стосовно жінок викликає захоплення у групи, і це захоплення може відчуватися домінантним підлітком як еротизоване переживання.

Щоб повною мірою оцінити складність проблеми, необхідно глибоко заглибитися в широкий набір задіяних чинників. Оскільки це виходить за межі цілей цього дослідження, я обмежуся лише верхніми шарами, а саме:

А. Вивченням індивідуальних психогенетичних характеристик і сімейних чинників, що відіграють роль у становленні особистості.

Б. Описом специфічних рис динаміки взаємин у сім'ї.

В. Розглядом наслідків, що випливають із вищезазначених явищ.

Ці три пункти справляють взаємний вплив один на одного. Моє дослідження головним чином зосереджене на вивченні ранніх дитячо-батьківських стосунків у сім'ї, зокрема, на симбіотичних стосунках між матір'ю та сином у разі часто відсутнього батька. Безліч чинників, що відіграють свою роль

у цих стосунках, можуть вплинути на розвиток хлопчика таким чином, що він набуде певних особистісних рис, які, своєю чергою, можуть призвести до формування перверсії або сексуальної злочинності.

Вивчалися і порівнювалися між собою шість сімейних критеріїв у двох різних групах сексуальних злочинців:

- симбіотичний зв'язок між матір'ю і сином (S);
- домінантна мати (D);
- слабкий батько, який підкоряється (Z);
- батько, який часто відсутній (V);
- жорстокий батько (A);
- соціальна травма (E).

До теперішнього часу з психоаналітичної точки зору було небагато досліджень, зосереджених на розгляді зв'язків між цими критеріями з проблемою сексуальних злочинів. Моє дослідження є першою спробою виявити специфічні слабкі ланки в сім'ї, які можуть стати основою для формування перверсної поведінки.

1.3 Мотивація до дослідження

Під час мого психоаналітичного навчання я сильно захоплювалася темою перверсії. У дисциплінах, які я вивчала, було порушено багато аспектів цієї теми. Як мати двох синів, я була особливо зацікавлена в тій науковій психоаналітичній літературі, в якій пропонували розглядати становлення перверсії або стагнацію психологічного розвитку особистості

Зміст

Подяки.....	3
-------------	---

Розділ 1

Попереднє обговорення	5
-----------------------------	---

1.1. Вступ.....	5
1.2 Постановка проблеми та окреслення напряму дослідження	8
1.3 Мотивація до дослідження.....	10
1.4 Ціль дослідження.....	11
1.5 Методологія.....	23
1.6. Висновок	25

Розділ 2

Відмінності сексуально девіантної від неприйнятної поведінки.....	27
---	----

2.1. Вступ.....	27
2.2 Перверсія і парафілія в перспективі.....	28
2.3 Перверсія і парафілія – не взаємозамінні синоніми.....	37
2.4 Висновок.....	49

Розділ 3

Теоретичні засади психоаналітичної системи координат	51
--	----

3.1. Вступ.....	51
3.2 Модель лібідо	55
3.3 Модель его.....	61
3.4 Модель об'єктних відносин.....	64
3.5 Психоаналітична модель психології самості.....	69
3.6 Класичний психоаналітичний погляд на перверсію.....	71
3.7 Перегляд теорії з часів Фрейда.....	72
3.8. Гіпотеза розвитку перверсії з точки зору теорії об'єктних стосунків	77
3.9. Висновок	85

Розділ 4

Аспекти психодинаміки	86
4.1. Вступ.....	86
4.2. Захисні механізми.....	89
4.3. Опановуюча поведінка	90
4.4. Прив'язаність.....	93
4.5. Психодинаміка взаємодії.....	108
4.6. Висновок	125

Розділ 5

Ілюстрації психодинамічного процесу	127
5.1. Вступ.....	127
5.2. Майкл.....	129
5.3. Білл.....	134
5.4. Честен.....	135
5.5. Джон.....	137
5.6. Пітер.....	139
5.7. Мейсон.....	140
5.8. Пол.....	142
5.9 Критичні чинники й об'єктні стосунки.....	144
5.10 Критичні чинники та захисні механізми	147
5.11. Критичні чинники та прив'язаність	157
5.12. Критичні чинники та когнітивний розвиток.....	158
5.13. Багаторазова компульсія	161
5.14. Висновок.....	166

Розділ 6

Дані дослідження.....	168
6.1. Вступ.....	168
6.2 Методологія дослідження	173
6.3 Медичні карти зі стаціонарів (TBS).....	176
6.4 Порівняльне дослідження амбулаторних сексуальних злочинців із групи FPD	186
6.5 Схожість і відмінності між групами TBS і FPD.....	193
6.6. Висновки	197

6.7 Висновки та рекомендації	206
6.8. Висновок	214
6.9. Таблиці.....	219
Розділ 7	
Приклад використання психоаналізу в судовій психіатрії.....	230
Список літератури	255
Примітки.....	281

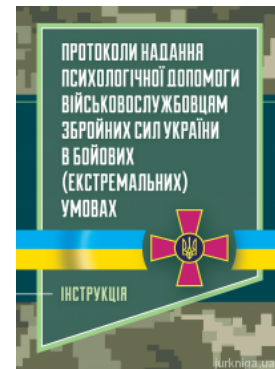
Книги, які можуть вас зацікавити

Службові розслідування: у Збройних Силах України, у Національній гвардії України, у Державній прикордонній службі України

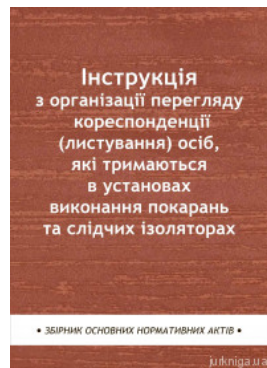
Порядок проведення службових розслідувань у секторі безпеки і оборони України

Протоколи надання психологічної допомоги військовослужбовцям Збройних Сил України в бойових (екстремальних) умовах

Забезпечення особистої кібербезпеки військовослужбовця

Інструкція з організації перегляду кореспонденції (листування) осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторах

Військово-морські сили України

Перейти до галузі права
Кримінальне право та процес

[Перейти на сайт](#) →